

ԳՈՐԳԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՀՈՍԱՆԻՇՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԷՋ

Հայերէնէ հայերէն հնագարեան բառարաններու պակասը եւ նոյն ատեն եղածին ալ անուշաղիր քննութիւնը շատ անգամ մեզի կ'արգիլէ շատ մը բառերու որոշ իմաստին թափանցել:

Հայերէն բառերն ալ դարերու մէջէն յաճախ փոխած են իրենց իմաստը: Փիլիսոփայ, օրինակի համար, երաժիշտ կը նշանակէր: Տաճար մեր այժմու ըմբռնածէն բոլորովին տարբեր իմաստ մը ունէր: Սակայն մեր նպատակը արդէն աւելի ստուար այս գործը նիւթէն դուրս եւ միայն անուղղակի առնչութիւն ունեցող խնդիրներով չխճուղել է, որով զանց կ'առնեմ աւելի ծանրանալ այս մասին:

Իրաւ է, ժԸ դարէն սկսելով հայերէնը հարուստ է բառարաններով, սակայն ինծի համար դժուար է ըմբռնել թէ ի՞նչպէս կարելի է հարազատ իմաստը տալ բառի մը կամ բառերու՝ երբ մեր հնագոյն եւ կարեւորագոյն գրականութիւնը Ն. դարէն կը սկսի, իսկ հնագոյն հայերէն ձեռագիր բառարանը հազիւ թէ ժԴ դարէն ըլլալու չափ հին:

Քնական է մեր բառագէտները ստիպուած պիտի ըլլան թարգմանեալ գրականութեան հետ համեմատելով զանեւ բառերուն բուն իմաստը: Սակայն ծանօթ է որ հին հայ թարգմանիչները այդ կէտին մէջ եղած են ոչ տառացիօրէն հաւատարիմ բնագրի, այլ բնագիրները հալալուցած են, այսինքն երբ հանդիպած են բնագրին մէջ բանի մը, իրի մը, առարկայի մը, փոխանակ զայն հայերէնի թարգմանելու՝ նախընտրած են անոր հայերէն հաւասարը գործածել: Այդ պատճառաւ է որ ԿԱՊԵՐՏ, օրինակի համար, նշանակած է մեր թարգմանածոյ գրականութեան մէջ թէ՛ փիլոն, թէ՛ օթոց եւ թէ՛ հին շոր, մինչ իր բուն իմաստը կը պահէ դեռ ժողովրդեան բարբառին կամ հնագոյն բառարաններուն (ձեռագիր) մէջ: ԱՐԿԱՆԵԼԻ «վրան ձգելու բան» անորոշութենէն զատ նկատուած է վերարկու, վրայի հազուստ (անիմաստ բացատրութիւն մը): ԲԱԶՄԱԿԱՆ որուն կը վերագրուի «խըրախճանք, կոչունք, սեղան, բազմոց, նստելու տեղ սեղանի շուրջ, սեղան նստող, կոչնական, սեղանակից»:

Անհաւատալի է որ մեր հայերը, որոնք այնքան գեղեցիկ եւ ճոխ լեզու մը թողած են մեզի, ստիպուին գործածել բառ մը՝ այնքան